

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS
FOR THE FORMATION OF STAGE CULTURE IN
ADOLESCENTS IN THE MODERN SOCIOCULTURAL SPACE**

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ
СЦЕНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ У СУЧАСНОМУ
СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ**

Oleksandr Lysych¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-672-0-32>

Проблема формування сценічної культури підлітків сьогодні виходить далеко за межі суто мистецької підготовки. У контексті сучасної освіти та соціальної роботи сценічна культура розглядається як комплексний інструмент гармонійного розвитку особистості, що сприяє подоланню внутрішніх бар'єрів, розвитку емпатії та успішній соціалізації. Підлітковий вік є сензитивним періодом для формування самосвідомості, тому робота над сценічним образом стає для дитини способом самопізнання та самоствердження.

Фундаментом сценічної культури є психофізична свобода та навички саморегуляції. Для підлітка вихід на публіку часто пов'язаний із високим рівнем тривожності та страхом оцінювання. Науковий підхід до цієї проблеми передбачає опанування технік свідомого керування диханням, м'язового розслаблення та ментального фокусування. Трансформація сценічного хвилювання у продуктивний стан дозволяє підлітку зберігати ясність думки та емоційну щирість, що є критично важливим для встановлення довіри з аудиторією.

Важливою складовою є культура володіння тілом та жестикуляцією. Сценічний простір вимагає особливої пластичної виразності, де кожен рух має бути виправданим та логічним. Робота над поставою, координацією та позбавленням від «м'язових затисків» не лише покращує візуальне сприйняття виконавця, а й безпосередньо впливає на його внутрішній стан, додаючи впевненості у власних силах. Водночас технічне володіння реkvізитом чи взаємодія із мікрофоном має бути доведене до рівня автоматизму, щоб технічні аспекти не відволікали від творчого завдання.

Окреме місце в структурі сценічної культури посідає компонент інструментального виконавства, де музичний інструмент виступає не

---

¹ Dragomanov Ukrainian State University, Ukraine

лише як технічне знаряддя, а як безпосереднє продовження особистості підлітка. Культура володіння інструментом на сцені базується на досконалій техніці звуковидобування, точності артикуляції музичних фраз та вмінні вибудовувати динамічну логіку твору.

Вміння керувати силою звуку, нюансуванням та тембральними барвами інструмента дозволяє виконавцю не просто відтворювати нотний текст, а здійснювати глибокий емоційний вплив на слухача, передаючи найтонші відтінки художнього образу. Сценічна взаємодія з інструментом вимагає від підлітка особливої психофізичної свободи: правильна посадка, постановка рук та відсутність м'язових затисків є запорукою не лише якісного звучання, а й візуальної переконливості артиста.

Логіка музичного мислення, що формується в процесі роботи над репертуаром, допомагає підлітку розвивати здатність до тривалої концентрації уваги та структурного аналізу складних завдань. Цей досвід інструментального самовираження є надзвичайно цінним, оскільки виховує дисципліну, витривалість та навички публічної презентації результатів своєї праці, що стає надійним фундаментом для успішної самореалізації в будь-якій професійній діяльності.

Етико-естетичний аспект сценічної культури охоплює розуміння специфіки сцени як сакрального простору мистецтва. Це вимагає від підлітка відповідального ставлення до власного зовнішнього вигляду – сценічний костюм та образ мають гармоніювати з ідеєю виступу. Окрім того, культура передбачає дотримання етичних норм взаємодії: повагу до партнерів, дисципліну за лаштунками та культуру фіналу (вміння прийняти аплодисменти та гідно завершити виступ). Взаємодія з аудиторією замикає цей цикл, перетворюючи виступ на повноцінний діалог, де підліток вчиться відчувати настрій залу та оперативно реагувати на його реакції.

Системне формування основ сценічної культури є багатограним процесом, що дозволяє підлітку не лише оволодіти професійними навичками публічного виступу, а й суттєво зміцнити цілісність власного «Я». Через гармонізацію внутрішнього стану (подолання страху, розвиток емоційного інтелекту) та зовнішнього інструментарію (володіння голосом, тілом, музичним інструментом) відбувається інтеграція особистісних якостей підлітка у впевнену поведінкову модель.

Розвиток сценічної культури сприяє формуванню високого рівня самодисципліни та відповідальності, адже кожен вихід на сцену вимагає від юної особистості мобілізації внутрішніх ресурсів та поваги до аудиторії. Опанування мистецтва сценічної взаємодії знімає психологічні бар'єри у спілкуванні, розвиває здатність до імпровізації та адекватної оцінки власних досягнень. Це створює надійне підґрунтя не лише для

творчого зростання, а й для подальшої всебічної самореалізації особистості в будь-якій публічній, професійній чи соціальній сферах. Вміння «тримати сцену» трансформується у вміння впевнено презентувати власну позицію в житті, що робить сценічну культуру невід'ємним елементом сучасної гуманістичної освіти та виховання.

Список використаних джерел:

1. Грищенко В. І. Методика організації та роботи підліткового класичного ансамблю гітаристів : навч.-метод. посіб. Київ, 2003. С. 1-22.
2. Мельникович Г. Роль сучасної художньої української підліткової літератури у формуванні ціннісних орієнтацій учнів середнього підліткового віку. *Інноватика у вихованні*. 2022. Вип. 15. С. 312-319.
3. Мирончук Н. М. Формування культури міжособистісних взаємин старших підлітків у позаурочній діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 – Теорія і методика виховання. Житомир, 2007.
4. Ратинська І. В., Соляр Л. В. (ред.) Креативний підхід у сучасній мистецькій освіті : зб. матеріалів наук.-метод. семінару «Креативний підхід у сучасній мистецькій освіті», 12 трав. 2022 р., м. Кременець. Кременець, 2022. 108 с.